

Jak pracovat s Nástrojem pro hodnocení kvality EVP

Nástroj pro hodnocení kvality ekologických výukových programů (EVP) vznikl především z potřeb středisek ekologické výchovy a dalších organizací zaměřených na tuto oblast výchovy a vzdělávání, a to jako prostředek ke sledování a následnému zlepšování kvality EVP. Byl diskutován a sestavován postupně od října 2006 do září 2009 pracovní skupinou, která se při Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina zabývá kvalitou činnosti svých členských organizací. Nástroj je určen především tvůrcům a lektorům k sebehodnocení a vnějším hodnotitelům k poskytování zpětné vazby lektorovi programu, příp. dalším zainteresovaným osobám. Zároveň je vhodnou pomůckou pro tvorbu EVP. Nástroj není určen učitelům k hodnocení EVP, které navštíví se svými žáky. Osoba, která poskytuje zpětnou vazbu, by měla být s celým Nástrojem podrobně seznámena a měla by se dobře orientovat v problematice EVP. Nástroj pro hodnocení kvality EVP zahrnuje celkem tři části (Ekopedagogovo osmero, Hodnoticí tabulku, Manuál k Hodnoticí tabulce), které je vhodné používat a prezentovat společně a které nelze na základě vlastní vůle upravovat.

Ekopedagogovo osmero slouží jako vodítko pro tvorbu, vedení a inovaci EVP. V osmi bodech je zde stručně popsáno, jak vypadá kvalitní EVP a co dělá lektor, který takový program vede. Osmero je tedy jakýmsi standardem EVP, který určuje základní hlediska, podle nichž je posuzována kvalita programu.

Na Ekopedagogovo osmero navazuje **Hodnoticí tabulka**, která více konkretizuje, jak vypadá a jak je veden kvalitní program. Zahrnuje celkem deset oblastí, na které se při (sebe)hodnocení zaměřuje. Jednotlivé oblasti jsou rozpracovány do sady konkrétních kritérií¹, které nám sdělují, co očekáváme od kvalitního programu a slouží jako vodítko při přípravě i vedení programu. Umožňuje nám rozpoznat, v čem daný program vyhovuje požadavkům a co je třeba zlepšit. Hodnoticí tabulka obsahuje také čtyřstupňovou číselnou škálu, do které je možné zaznamenat, v jaké kvalitě bylo kritérium realizováno. Úrovně kvality jsou definovány následujícím způsobem: 4 = vysoká úroveň kvality, 3 = přijatelná úroveň kvality, 2 = problematická úroveň kvality, 1 = nepřijatelná úroveň kvality. Upozorňujeme, že body uvedené u jednotlivých úrovní kvality, se nesčítají, některá kritéria se u určitých EVP nedají hodnotit. Body se ale dají využít k výpočtu průměrného bodového hodnocení v jednotlivých sledovaných oblastech, a tak lze získat jasnější představu, kde jsou slabiny daného EVP. Podrobněji k jednotlivým bodovým stupňům dále. Hodnoticí tabulka je pro přehlednost a snadné použití zpracována v podobě záznamového archu formátu A4.

Součástí Nástroje pro hodnocení kvality EVP je i **Manuál k Hodnoticí tabulce**. Manuál obsahuje všechny sledované oblasti a k nim příslušná kritéria. Má podobu čtyřstupňové číselné škály (viz výše). Pro jednotlivá kritéria jsou v obou krajních mezích škály (tj. vysoká úroveň kvality a nepřijatelná úroveň kvality) definovány indikátory². Indikátory v krajní mezi nazvané vysoká úroveň kvality popisují takový stav EVP, ke kterému chceme směřovat. Naopak indikátory v opačné krajní mezi popisují stav, který je nepřijatelný. Indikátory v ostatních úrovních kvality nejsou definovány, a to zejm. z důvodu, že každé kritérium je složeno hned z několika indikátorů a těžko se stanovují jejich kombinace pro přijatelnou a problematickou úroveň kvality. Proto jsou také příslušná políčka prázdná. Hodnocení s pomocí Manuálu vychází z krajních vymezení a záleží na zkušenosti hodnotitele, aby posoudil, zda příslušné kritérium dosahuje některé z definovaných krajních mezí nebo spíše stojí někde mezi nimi. V případě, že stojí někde mezi nimi, je třeba se rozhodnout, jestli spíše v přijatelné nebo problematické úrovni kvality, a srozumitelně popsat důvody (v jakých indikátorech nedosahuje požadované úrovně).

Při **hodnocení**, resp. poskytování zpětné vazby je třeba vzít v úvahu, že sada kritérií a indikátorů je vytvořena na obecné úrovni pro hodnocení jakéhokoli EVP. Slouží tedy jako východisko ke konkrétní zpětné vazbě k danému programu. Hodnoticí kritéria by vždy měla být dopředu známa všem aktérům hodnocení, zároveň by měla být známa forma, prostřednictvím které bude zpětná vazba poskytována.

Osoba poskytující zpětnou vazbu by měla dodržovat základní pravidla: dostavit se na program včas, být představena učitelům a účastníkům (ve spolupráci s lektorem, příp. další osobou), žádným způsobem nenarušovat průběh programu (nezapojovat se do programu apod.), vést si poznámky do Hodnoticí tabulky nebo jiným způsobem (zaznamenávat si jednotlivé kroky / části programu včetně výrazně pozitivních i negativních momentů), v případě, kdy se třída dělí na dvě skupiny, zůstat po celou dobu s jednou konkrétní skupinou tak, aby program viděla jako celek.

Rozbor programu (diskuze k provedení) má také svá pravidla: zvolit dohodou vhodné místo (podmínky) rozhovoru, ujasnit si délku rozhovoru, ponechat lektorovi oddechový čas, vést rozbor s respektem a empatií, dát prostor lektorovi reagovat na program, příp. povzbudit, používat popisný jazyk (zejm. v případě problematických momentů), vhodným způsobem klást otázky, doporučit (ve spolupráci s lektorem), co a jak zlepšit, představit Hodnoticí tabulku (resp. celý Nástroj k hodnocení EVP) jako pomůcku pro sledování programu a zároveň vedení rozhovoru, doporučit, jak ho lze využívat v organizaci (např. ukázat využití při tvorbě programu), nechat možnost (prostor) pro vyjádření, jak byl lektor, příp. středisko spokojeno se zpětnou vazbou.

Uvítáme náměty i připomínky k Nástroji pro hodnocení kvality EVP, zkušenosti s jeho používáním, a to na adrese: SSEV Pavučina, Senovážné nám. 24, Praha 1, 116 47; tel.: 234 621 386; e-mail: info@pavucina-sev.cz.

¹*Kritérium je popis nějaké složky práce neboli ten rys (znak), který chceme na práci v nějaké kvalitě vidět.*

²*Indikátor vystihuje možnou míru kvality v naplnění kritéria, tedy různou hodnotu.*

Pozn.: Definice jsou převzaty z publikace: Košťálová H., Miková Š., Stang J.: Školní hodnocení žáků a studentů. Portál. Praha 2008.